

גיבור יהודי בבודפשט

תלמיד חכם, תלמיד מובהק של הגאון הגדול רבי נחום פרצוביץ זצ"ל מראשי ישיבת מיר, ואשר ידע בארץ חיי מנוחה ושלווה כר"מ באחת הישיבות, כשהוא שוקד על התורה ועל העבודה. אבל, רוח ממרום לא הרפתה ממנו. עצם ידיעת השפה ההונגרית שבפיו הזכיר לו את ארץ מוצאו שממנה עלה ארצה כנער צעיר. זכרה לא מש מנגד עיניו, וככל ששקד יותר על התורה בארץ כן גברה תחושת לבו שלחשה לו, בעצמה, כמאמר אסתר המלכה: "איככה אוכל וראיתי ברעה אשר ימצא את עמי ואיכה אוכל וראיתי באבדן מולדתי".

"בתוך תוכי נשמתי שמעתי כאילו הונגריה קוראת לי. אתה יודע הונגריתי, לחש 'משהו' בתוכי, זכית ללמוד תורה. האם אינך חש בחובה כלפיהם? לא מצאתי לעצמי מנוחה בחיי המנוחה הטובה בארץ הקודש. שם בהונגריה חיים היום כ-90,000 יהודים בערך. יהודים הרחוקים מיהדות אף יותר מן המרחק שבין מזרח למערב. ואני פה נהנה מחיי. כלום זה מן היושר? ייסר אותי מצפוני.

"מחשבות סוערות אלו הובילו אותי אל ביתו של פוסק הדור מרן הגר"ש אלישיב שליט"א שפסק על אתר: 'זו הצלה של ציבור, עניין גדול מאוד. אי אפשר להישמט מזה'. וכך שמעתי גם ממרן הגאון הגדול הגרא"ל שטיינמן שליט"א, מכ"ק האדמו"ר מבעלזא ומעוד גדולי הדור.

"אתה מבין", המשיך הרב דוד קלטי ב"זוידוי" שלו באוזני, "זה היה ה'מחייב' שלי שהוביל אותי חזרה אל ארץ הולדתי".

"אבל, איך אתה יכול לחיות זמן כה רב בבדידות הזו? בלי משפחה, בלי עזרה מאסיבית מצד גוף כלשהו?"

"אבל הרגע אמרתי לך: זה ה'מחייב' שלי. אי אפשר להשתמט מזה. מה לעשות?"

בעיני, הוא נתפס באותו רגע כגיבור. גיבורי כוח עושי דברו...

נסעתי איתו למחוז היין המפורסם בהונגריה, טוקיי. שם שבתנו, קבוצה לא גדולה של משפחות צעירות מבין שומעי לקחו. השבת עברה בנעימים. שבת יהודית לצעירים שלא טעמו רבות ממנה. גם אנו תרמנו את חלקנו לשיח עם צעירים אלו, ובהרצאות שניים. אבל כאן בלט ביתר שאת הניגוד בין הרב קלטי ושאר המשתתפים. כי בעוד רבים מן המתכנסים באו עם משפחותיהם, הרי הרב דוד קלטי היה שם לבד. עשה קידוש אך לא למשפחתו בירושלים. ביצע את החלה מן הלחם משנה אך לא

לישון, אין לו את מי לברך ב"לילה טוב". וכך יום אחר יום, יום אחר יום. לבד ובודד.

אלו תחושות שחשתי כאשר שהיתי יומיים בביתו, שם בבודפשט.

בשעת לילה מאוחרת, כשסוף סוף מלאה שיחתנו את הוואקום שבדירתו, שאלתי אותו ישירות:

"בשביל מה אתה צריך את זה? ואיך אתה יכול לחיות כך?"

"כי אני יודע הונגריתי", הייתה התשובה הלאקונית במעט.

"נו, ואז מה? אתה לא היהודי היחידי יוצא הונגריה המדבר הונגריתי?"

"מה לעשות? בעיני ידיעת השפה היא 'המחייב' שלי".

תוך כדי השיחה שניהלנו, אל תוך הלילה ההונגרי החם, הסתבר לי שהאיש הבודד הזה הינו יהודי

ם, בבודפשט היפה שעל גדות הדנובה, פגשתי לפני שבועות מספר, בגיבור יהודי. קוראים לו הרב דוד קלטי.

ש

איש מיוחד זה יצא

להלחם נגד השואה הפוקדת יום יום את שרידי יהדות הונגריה ומאיימת לחסל אותה. לבד ובודד, כשתחושת שליחות בוערת בעצמותיו באש קודש שלא ניתן לכבותה, וגם מזגו השקט והמתון לא מצליח להסתיר אותה. דומה הוא לאותו ספן בודד המנווט את ספינתו הקטנה בלב ים. רוחות עזות מתדפקות בעוז על דפנות סירתו ומטלטלות אותה, הגשם מצליף על פניו וגלי הים מסתערים עליה להטביעה, והוא – באחת: ממשך לחתור כדי להגיע אל היעד הנכסף. כן הרב דוד קלטי בבודפשט. לבד ובודד.

אכן ב"ה, רבים הם היוצאים בשנים האחרונות בשליחות תורנית אל מעבר לגבולות ארץ ישראל. זאת, במטרה להחיות קהילות נידחות ורדומות. אולם, הללו יוצאים, ב"ה, בלוויית משפחותיהם אל הישימון הרוחני שאותו הם אמורים להפירות כשברכת שמים חופפת עליהם. יש גם היוצאים כבודדים ללמד בחו"ל, אך הללו פועלים בדרך כלל בתוך מסגרות קיימות כשיבות וסמינרים. כן כן, גם בבודפשט קיימים מספר גופים המנסים לפעול בכיוון היהודי. אך הרב דוד קלטי הוא חריג ויוצא דופן בפעילותו. הוא סוליט. הרחק ממשפחתו החיה בארץ, כאשר אפילו אין הוא זוכה לתגמול על פעילותו והוא חי מתלוש המשכורת של אשתו בארץ. לבד ובודד.

הוא גר שם בדירה רחבת ידיים, מוקף בשכנים גויים בלבד. חוזר בערב לביתו אחר יום פעילות, יום של מתן שיעורים, שיחות עם צעירים המגלים ניצוץ של התעניינות בשורשם היהודי וכדומה ו- חוזר לבית ריק, אל קירות דוממים. איש לא מקדם את פניו, לא נוות ביתו, לא אחד מילדיו. אין לו עם מי להתחלק בחוויות היום שחלף, להתייעץ בפתרון בעיות הצצות כפטריות אחרי הגשם. שום כלום. דממה במרכז עיר זוהר. עוסק לבד במשק בית מינימאלי. לומד, מכין את שיעורי המחר, מנסה להרים טלפונים לגברים בעולם שיטו עמו חסד לתמוך בו, שכן כל דולר הוא סיכוי להציל עוד יהודי משאול התחתית של ההתבוללות. וכשהוא הולך

ואם כן, מי כאן חולה הנפש שאיפשר זוועה מתמשכת זו החוזרת על עצמה, שנה אחרי שנה? איך זה שלא קמה זעקה ציבורית, קריאה דחופה לחשבון נפש? לתור אחר שורש המחלה? הרי משהו מטורף לחלוטין מתחולל פה! ברור שאין היא יכולה לצמוח מן הוואקום, מן הריקה

מי חולה כאן?

בנתניה קברו השבוע שלושה פרחים שנקטפו באיבם. וזהו. מאחור נותרו משפחות מרוסקות ומכרים מבוועתים. וזהו. כל שאר שפוטי התקשורת קראו ושמעו, הזדעזעו קצת ושובו למלאכת יומם. רשויות הרווחה רחצו בניקיון כפיהן וממשיכות הלאה. דר' יצחק קדמן הלם בנו עם הנתון המבעית שבמשך שבע השנים האחרונות רצחו הורים 40 ילדים, והוא המשיך להכות בטיעון, הידוע לו, שמרבית ההורים הרוצחים אינם חולי נפש.

ואם כן, מי כאן חולה הנפש שאיפשר זוועה מתמשכת זו החוזרת על עצמה, שנה אחרי שנה? איך זה שלא קמה זעקה ציבורית, קריאה דחופה לחשבון נפש? לתור אחר שורש המחלה? הרי משהו מטורף לחלוטין מתחולל פה! ברור שאין היא יכולה לצמוח מן הוואקום, מן הריק.

אנו, בתורתנו, למדנו שאין יחיד חוטא. גם חטא היחיד ביטוי הוא לבעיה מסוימת של כל הציבור השפוי הנורמטיבי. למדנו זאת בפרשת עגלה ערופה, בחטא הנשיא לאשמת העם, בחטאו של עכן בספר יהושע, שם יצא הקצף על העם כולו. התורה מורה לנו שהשוליים מבצעים בפועל ולמעשה מה שפגום במחשבה, בתודעה וברגשות של הרוב הדומם.

וכאן 40 ילדים נשחטים על ידי הוריהם, סילוק טוטלי של רגש הרחמנות הטבעי של הורים כלפי ילדיהם, שחיקה נוראה של רגשות אנוש בסיסיים. איש לא שואל מה המקור לשפל הזה, לטירוף הזה. הרי אין להכחיש שהרוב המכריע של הילדים הנרצחים הם בני אבות חילוניים שזכו לחינוך מעולה, משופע בהרבה 'ליב'ה'. ומדוע לא קמים אנשי מצפון גוונים בציבור הכללי וקוראים לעריכת בדיק בית בנורמות החברתיות של החברה הישראלית, שהרי מקרי רצח של ילדים בידי הוריהם שאינם חולי נפש אסור שיקרו אפילו פעם אחת. כל מקרה הוא פעמון אזעקה. 40 צלצולי כל הפעמונים כבר היו חייבים לעורר מישוה. וזה לא קורה.

מדוע?

בגלל המצפון.

הוא האויב הגדול. הוא הגאון האישי המסובב את האדם בכחש. מן הרגע שהאדם החליט שהוא הריבון, שהוא הקובע לעצמו את ערכי המוסר, ואת הדין והחשבון הוא חייב למסור רק להוד מעלתו המצפון האישי, לא לאלוקים. כך נולד המוסר היחסי, הערכים היחסיים שהאדם קובע אותם כפי רצונו, ו"כל אחד והאמת שלו", (זאת אומרת: השקר של כולם!) בנוסף פועל בקרבנו מנגנון מופלא של הצדקה עצמית, שבו מצליח המצפון היקר להצדיק כל מעשה כאשר המעשים לא התאימו אפילו לערכים יצירי כפיו. נציין דוגמה קיצונית ביותר: לו היו שואלים את היטלר ימ"ש האם מותר להרוג בני אדם – היה מסכים שאסור. "ולמה אתה הורג יהודים?" תשובתו פשוטה: "הם לא בני אדם". הנה תראו, גם הנתעב הזה שקטל את שלושת ילדיו, מצפונו הוליד הצדקה שהילדים יהיו בגן עדן ולא בגיהנום של אמא שלהם.

"אמת" אומללה זו שולטת בחברה בהתפרקות שלנו. אולם בעזרת מצפונה, במקרי הזוועה האחרונים, היא מרגיעה את עצמה, ששירותי הרווחה פועלים כראוי, יש משטרה, בתי משפט וכו', כך שהיא, החברה וכל פרט בה, פטורים מאחריות. בעוד שבמפורש מעשי טירוף אלו הם הקצה הקיצון של הנורמה החברתית המקובלת שהכול יחסי, שכביכול אין אלוקים וממילא גם האדם אינו אלא אוסף של פרודות ומולקולות ותו לא. ומה ערך לחייו אם הם סותרים איזה רצון או טירוף שלו. כולנו אשמים רבותי. אבל אין זמן לעסוק בכך כי היום הדבר חשוב ביותר הוא שהחרדים הללו סוף יתחילו ללמוד את הליבה.

זכויות לזכות בדין, והנה מוגש לנו "פטנט" על מגש של כסף.

לא לא. אני לא שונר. אני לא מקבל חלילה אחוזים. פשוט היו אלו הרהורים כואבים שחלפו בראשי, למראה הצעירים היהודים שפגשתי ושהרב קלטי מצליח לקשור אותם ולו במעט אל היהדות, ולידיעה על ההמונים העשויים להצטרף לתנועה. מחשבות שחלפו בקרבי כאשר נפרדתי מן הרב דוד קלטי ומבעד לחלון המונית התבוננתי בו חוזר אל דירתו לבד ובודד...

הכנסת, לא רק לשמר את המתים בקברם כי אם להחיות מתים רוחניים ולבנות חיים יהודיים חדשים, מן העצמות היבשות הפזורות ברחבי בודפשט ובשאר ערי המדינה. להוציא את הנותר מיהדות הונגריה מקברה.

איזו זכות זו יכולה להיות עבורם! הזוהר הקדוש כותב שכל מי שמעלה יהודי מחובה לזכות, אין דין בשמים המסוגל לפגוע בו. והרי אנו עומדים לפני חודש הרחמים ולפני הימים הנוראים ומחפשים

העביר לבני ביתו מברכת החלה. ה"לבדיות" שלו זהרה באור מיוחד של השליחות שנטל על כתפיו. ובדרך חזרה מטוקיי, התלוותה אל ההשתאות מן האיש הבודד, בזירת הקיום של עם ישראל, התמיהה והתוכחה העמומה. היא התעצמה כאשר עצרנו באחת העיירות היהודיות של פעם, הנקייה כיום מיהודים, אך בית הכנסת המפואר שבה שופץ לשם... לשם מה בעצם? גוי, המתפקד כשומר בית הכנסת הסגור כל הימים והלילות פתח לנו את הדלת אל בית מפואר זה שהושקע בו כסף רב כדי לשפצו ולהשיב לו את תפארת יופיו של לפני החורבן.

אנו עומדים מחוץ לבניין בית הכנסת המטופח והמתוחזק יפה, אני מהרהר באזוני הרב דוד קלטי והשאלה עולה מאליה: "בשביל מי?" התשובה היא: "בשביל אף אחד. מקסימום בשביל עוברי אורח כמונו שיבואו אי פעם להתבונן ביופיו, להיאנח על העבר שחלף ואיננו ונזכה אותו באיזו תפילת מנחה. זה הכול".

"הרי לעולם", אני מטעים באזוני את רחשי לבי, "לעולם לא תקום בו מחדש קהילה יהודית. לעולם לא יבואו יהודים לגור פה. ורק הנוסטלגיה הביאה לכך שיהודים הזילו כסף מכיסם להשיב לבית הכנסת את תפארת הימים הטובים כמצבה דוממת ותו לא". הרב דוד קלטי מקשיב ולא עונה.

"שמעתי", אני ממשיך, "שמציאות זו מתרחשת ברבות מן העיירות בהונגריה. מה שיותר מפליא, שיש יהודים עתירי ממון יוצאי הונגריה המשקיעים מיליונים כדי לשפץ 'קברי אבות', בתי קברות המטים ליפול. ועם כל החשיבות שבדבר ליקוט עצמות והבאתן לקבורה, הרי הרבה יותר חשוב ללקט עצמות יבשות של יהודים מתבוללים מקברות הנכריות, כפי שאתה עושה, ולהרעיף עליהם מטל התחייה של התורה. הלא כן?"

הרב דוד קלטי מהנהן בראש בחיוב. "והיהודים יוצאי הונגריה עוזרים לך במשימת קודש זו?"

הרב דוד קלטי לא עונה. ה"לבד" שלו מתבהר יותר. הוא פורש את ידיו לצדדים, תנועה שמביעה הרבה.

"הבנתי" את תשובתו.

לא דיברנו על כך יותר. אולם קלטתי את האמת הכואבת. אין ברצוני להיות ביקורתי מדי, אולם, דומה שיהודים יוצאי הונגריה המפוזרים בעולם לא חשים את גודל השעה ואת ה"מחייב" שלהם כיוצאי הונגריה. לא רק זאת, את ההזדמנות הנפלאה שנקרתה בדרכם לא רק להשיב את תפארת בתי

צ'נה לרנר

אדם שאינו נעשה טוב יותר, נעשה רע יותר (רבי אהרון מקרלין)